

Katılım Finans Muhasebe Standardı 46

Yönetilen Bilanço Dış Varlıklar

Katılım Finans Muhasebe Standardı 46

Yönetilen Bilanço Dışı Varlıklar

Standardın Amacı

1. Bu standardın amacı, “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (Revize)” (Kavramsal Çerçeve) ile uyumlu olarak yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin finansal raporlama ilkelerini belirlemektir.

Standardın Kapsamı

2. Bu standart, Katılım Finans Muhasebe Standartları (KFMS) hükümlerine uygun olarak finansal tablo hazırlayan tüm katılım finans kuruluşlarına (kuruluş), kontrol tesis etmeksizin güvene dayalı bir yetkiyle yönetilen varlıklara ilişkin olarak uygulanır. Ancak aşağıdaki hususlar bu standardın kapsamı dışındadır:
 - a. Katılım sigorta kuruluşunun¹ katılımcılarına ait katılım sigorta fonu ve/veya yatırım fonu,
 - b. Kuruluş tarafından yönetilen, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olan ve ilgili KFMS hükümleri uyarınca finansal raporlamaya tabi olan yatırım fonu.

Tanımlar

3. Bu standardın yorumlanması ve uygulanması amacıyla aşağıdaki tanımlamalar yapılmıştır:
 - a. Güvene dayalı yetki: Başka bir tarafın yararına, onun adına ve iyi niyetle hareket etme; güvene dayalı sorumlulukla hareket etme yükümlülüğünü ifade eder.
 - b. Yönetilen bilanço dışı varlıklar: Kuruluşun kontrolüne sahip olmadığı ancak bir düzenleme kapsamında güvene dayalı bir sorumluluk üstlendiği; kuruluş tarafından tutulan, yönetilen, idare edilen veya başka şekilde işlem yapılan varlıkları kapsar.
 - c. Bilanço dışı katılımcı yatırım araçları (yatırım hesapları dâhil): Dayanak varlıkların yönetilen bilanço dışı varlıklar tanımına uyduğu, dolayısıyla kuruluşun bunları kontrol etmediği (yatırım hesapları dâhil) katılımcı yatırım araçlarıdır.
 - d. Katılımcı yatırım araçları: Bu standart kapsamında, yatırımcıların kârı paylaşma / alma ve zarar riskini üstlenme hakkına sahip olduğu ve katılım finans esas ve standartları doğrultusunda dayanak varlıklarda veya işletmede (genellikle yatırım havuzu olarak adlandırılır) kalan bir menfaat hakkına sahip olduğu tüm araçları

¹ Katılımcılara ait katılım sigorta fonu ile yatırım fonunun muhasebeleştirilmesi ve raporlaması ilgili KFMS hükümlerine göre yapılır.

(özellikle yatırım hesapları dâhil) içerir.

Yönetilen bilanço dışı varlıklar olarak nitelendirme kriterleri

4. Katılımcı yatırım araçları iki ana kategoriye ayrılabilir. Birincisi, kuruluşun dayanak varlıkları kontrol ettiği durumlardır ki bunlar özkaynak benzeri araçlar olarak sınıflandırılır. İkincisi, kuruluşun dayanak varlıkları kontrol etmediği ve bunları sadece güvene dayalı yetkiyle yönettiği durumlardır ki bunlar bilanço dışı yatırım araçları olarak sınıflandırılır.
5. Bir katılımcı yatırım aracının yönetilen bilanço dışı varlık olarak nitelendirilebilmesi için aşağıda belirtilen koşulları sağlaması gerekmektedir:
 - a. Kuruluşun, katılımcı yatırım araçlarını (ve bunlarla ilişkili yükümlülükleri ile bunlardan kaynaklanan gelir ve giderleri, kâr ve zararı) yatırımcılar adına sadece güvene dayalı yetkiyle yönetmesi. Bu araçlar için yaygın olarak kullanılan yapılar; yatırım vekâleti, kısıtlanmış Mudârebe ve benzeri düzenlemelerdir.
 - b. Katılım finans esas ve standartları uyarınca, katılımcı yatırım araçları söz konusu olduğunda, kuruluş dayanak varlıkların yönetimine karşılık ücret olarak yalnızca bir ücret (sabit veya değişken) (ek olarak kârdan teşvikler de içerebilir²), kâr payı veya bunların bir birleşimini alma hakkına sahiptir. Ancak, kuruluş, bu şekilde belirlenen ücretlendirme dışında, dayanak varlıklarda kalan hakka sahip değildir.
 - c. Kuruluş, (kontrol tanımı³ uyarınca) katılımcı yatırım araçlarını kontrol etmemekte olup bu nedenle söz konusu varlıklardan doğan değişken getiriler üzerinde herhangi bir hak kazanmamaktadır.
 - d. Bir Mudârebe ancak ve ancak sermaye sağlayıcısının Mudârebe yatırımlarının yönetimine ilişkin olarak Mudârib'in (yönetici) bağımsız karar alma yetkilerini makul ölçüde sınırlandırması hâlinde, kısıtlanmış Mudârebe olarak kabul edilir. 5'inci paragrafta belirtilen koşullar, aşağıdaki ortak kriterlere göre test edilir:
 - i. Kuruluşun kendi varlıkları veya kısıtlanmamış Mudârebe yatırımları ile karıştırılmadan ayrı bir varlık havuzunun belirlenmesi,
 - ii. Yatırımın amacı, pazar, platform, risk iştahı, varlık veya varlık sınıfları, likidite profili, para birimi, coğrafi dağılım, müşteri veya müşteri grupları gibi hususlarda yatırım sınırlarının tanımlanması,
 - iii. Mudârib'e, (i) ve (ii)'de belirtilen sınırlar çerçevesinde Mudârebe

² Sabit vekillik ücreti tek seferlik veya döneme bağlı bir ücreti içerebilir. Değişken ücret genellikle toplam gelire/gelirlere veya yönetilen varlık miktarına dayalı bir ücreti ve teşvik ücretini içerebilir. Bir değişken ücret türü olan teşvik esaslı ücret, normalde sabit bir ücrete (veya diğer değişken ücret türüne) ek olarak ödenir ve dayanak varlıkların performansına dayanır (genellikle belirlenmiş bir asgari performans ölçütüne tabidir).

³ KFMS 44 "Varlıkların ve İşletmenin Kontrolünün Belirlenmesi" Standardının 5'inci paragrafı.

varlıklarının/fonlarının değiştirilmesi, devri ve/veya yeniden yatırımı hususlarında yetki sınırlaması getirilmesi.

- e. Kuruluş tarafından yatırımcılar adına yönetilen bilanço dışı varlıklar kayıt, izleme ve raporlama amaçları doğrultusunda ayrı bir sanal raporlama birimi olarak kabul edilir.

Muhasebeleştirme, ölçüm ve finansal tablo dışı bırakma

6. 8–20’nci paragraflarda yer alan muhasebeleştirme, sonraki ölçüm ve finansal tablo dışı bırakma; varlıkların ve bunlara ilişkin işlemlerin, kuruluşun kontrolü altındaki kendi varlıklarından bağımsız olan ayrı bir raporlama biriminde muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi ve finansal tablo dışı bırakılmasını ifade etmektedir. Yönetilen bilanço dışı varlıkların kuruluşun kendi (veya kontrolü altındaki) varlıkları olarak muhasebeleştirilmeyeceği açıklığa kavuşturulmuştur.

Muhasebe Politikalarının Seçilmesi ve Uygulanması

7. Kuruluş tarafından yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin olarak uygulanan muhasebe politikaları, ilgili KFMS’lere uygun şekilde geliştirilen genel muhasebe politikalarıyla tutarlı olmalıdır. Ancak bu politikaların uygulanması bir muhasebe uyumsuzluğuna yol açıyor veya bilanço dışı varlıkların iş modelini yansıtmıyorsa bu durumda seçilen ve uygulanan muhasebe politikaları ilgili KFMS hükümlerine uygun olmalıdır.

İlk kez finansal tablolara alma

İlk kez finansal tablolara alma zamanı

8. Kuruluş, yatırımcılara ait yönetilen fonları (yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamında olan) ayrı bir raporlama biriminde, aşağıdaki şartların sağlanması hâlinde ilk kez finansal tablolara alır:
- a. Kuruluşa, yönetilen bilanço dışı varlık tanımına uyan, hukuken icra edilebilir bir sözleşme kapsamında nakit veya nakde eşdeğer varlıkların girmiş olması; veya
 - b. Alınan fonların (veya bunlara tekabül eden varlıkların), sözleşme hükümlerine uygun olarak sözleşmenin geçerlilik tarihinden itibaren ayrı raporlama birimine aktarılmış olması; ve
 - c. İlgili sözleşmenin yürürlüğe girmesi için başka herhangi bir ön şartın bulunmaması.

Yatırımcılara ait yönetilen fonların ilk kez finansal tablolara alınması

9. Yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamında yatırımcılara ait yönetilen fonlar, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihte alınan bedelin gerçeğe uygun değeri üzerinden finansal tablolara alınır.

Edinilen dayanak varlıkların ilk kez finansal tablolara alınması

10. Kuruluş, yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamında edinilen dayanak varlıkları edindiği anda, ilgili KFMS'lere uygun olarak benimsenmiş muhasebe politikalarına göre finansal tablolara alır.

Sonraki ölçüm

Yatırımcılara ait yönetilen fonların sonraki ölçümü

11. Yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamındaki yatırımcı fonlarının sonraki ölçümü, net dayanak varlıklardaki kalan payı yansıtacak şekilde yapılır.

Dayanak varlıkların (ve yükümlülüklerin) sonraki ölçümü

12. Kuruluş, yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamında edinilen dayanak varlıkların (ve varsa bunlara ilişkin yükümlülüklerin) sonraki ölçümünü, ilgili KFMS'lere uygun olarak benimsenmiş muhasebe politikalarına göre yapar.

Dayanak varlıklara ilişkin değer düşüklüğü ve beklenen kredi zararları / iptalleri

13. Dayanak varlıklara ilişkin değer düşüklüğü ve beklenen kredi zararları / iptalleri, yönetilen bilanço dışı varlıklar kapsamında benimsenmiş muhasebe politikalarına, ilgili KFMS hükümleri ile sözleşme şartlarına uygun olarak muhasebeleştirilir.

Yedekler

14. Kuruluş, katılım amaçlı yatırım araçlarının yatırımcılarının maruz kaldığı çeşitli riskleri azaltmak amacıyla, KFMS 35 "Risk Yedekleri" standardı uyarınca sanal birimde⁴ risk karşılığı oluşturabilir.
15. Yönetilen bilanço dışı varlıklar için bir karşılık ayrılmış olması hâlinde, dayanak varlıklara ilişkin değer düşüklüğü ve beklenen kredi zararları / iptalleri ile gerçeğe uygun değer zararları, söz konusu karşılıklardan mahsup edilebilir.

Kuruluş tarafından ihmâl, suistimal ve/veya sözleşme hükümlerinin ihlâli nedeniyle oluşabilecek zararlar için ayrılacak karşılık

16. Kuruluşun ihmâl, suistimal ve/veya sözleşme hükümlerinin ihlâli nedeniyle ortaya çıkan zararlar, katılım finans esas ve standartlarına uygun olarak tespit edildiğinde, kuruluş tarafından karşılanır ve bu nedenle sanal raporlama birimi için zarar olarak kaydedilmez.

4 Sanal bir varlık, tüzel kişilik şeklini almadan, benzersiz bir paydaş grubuna ait farklı bir dizi varlık ve yükümlülüğten oluşur.

Yeniden değerlendirme

17. Nadir durumlarda, özellikle köprü finansmanı sağlanması veya yatırımcıların dayanak varlığın vadesi dolmadan önce (kısmen) satış opsiyonunu kullanması hâlinde, kuruluşun katılım amaçlı yatırım aracına kendi fonlarını aktarması gerekebilir. Bu gibi durumlarda, kuruluş, aktarılan fonların niteliğini yeniden değerlendirmelidir:
- a. Fonlar, kuruluş tarafından tahsil edilebilir olup sanal raporlama birimi tarafından ödenecek nitelikteyse ve herhangi bir getiri tahakkukuna uygun değilse ve orantılı mülkiyet payı kabul edilebilir ve tespit edilebilirse veya
 - b. Kuruluşun yatırımı, sanal raporlama biriminin diğer sermaye yatırımcıları ile aynı nitelikte ve eşdeğer ise,
 - c. İlgili KFMS⁵'de tanımlanan özellikleri gösteren çok katmanlı yatırım düzenlemeleri mevcut ise bunlar buna uygun şekilde raporlanır.

Kuruluşun ekonomik açıdan dezavantajlı taahhütler altında zarara maruz kalması

18. Bazı durumlarda kuruluş, dayanak varlıklardan kaynaklanan ekonomik açıdan dezavantajlı taahhüt nedeniyle zarar riskine maruz kalabilir. Bu durum genellikle şu durumlarda ortaya çıkar:
- a. Dayanak varlığın ekonomik ömrü, katılıcı yatırım aracının sözleşme süresinden daha uzun olduğunda ve
 - b. Dayanak varlığın kuruluşa geri döndüğü tarihte, mevcut kayıtlı değerinden daha düşük bir değere sahip olmasının beklenmesi halinde. Bu durumda kuruluşun söz konusu tarihte zarara uğrama ihtimali bulunmaktadır.
19. 18. paragrafta belirtilen zarar, zamanında muhasebeleştirilerek kuruluşun kâr veya zarar tablosuna yansıtılır.

Finansal tablo dışı bırakma

20. Yatırımcıların yönetilen fonları kapsamında yer alan yönetilen bilanço dışı varlıklar ile dayanak varlıkları, aşağıdaki kriterlerden herhangi birinin sağlanması durumunda sanal raporlama biriminin finansal tablolarından çıkarılır:
- a. Varlığın kontrolünün satış yoluyla veya başka bir şekilde (örneğin; bağış ya da borcun ifası yoluyla) başka bir tarafa devredilmesi,
 - b. Söz konusu varlığın kullanımından veya elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik fayda elde edilmesinin beklenmemesi (örneğin; varlığın kullanım süresinin

⁵ KFMS 45 "Özkaynak Benzeri (Yatırım Hesapları Dâhil)" standardının 36'ncı paragrafı.

dolması, varlığın yok olması veya tamamen değer düşüklüğüne uğraması),

- c. Dayanak sözleşmenin feshedilmesi ve sanal raporlama biriminde yasal olarak uygulanabilir herhangi bir yükümlülüğünün kalmaması.

Sunum ve açıklamalar

Muhasebe politikalarının açıklanması

21. Yönetilen bilanço dışı varlıklara uygulanan muhasebe politikaları, kuruluş tarafından uygulanan muhasebe politikalarından farklı ise söz konusu husus dipnotlarda açıklanır.

Yönetilen bilanço dışı varlıklardaki değişim tablosu

Kuruluşun temel finansal tablolarında sunum

22. Kuruluş, her dönem sonunda temel finansal tablolarının bir parçası olarak yönetilen bilanço dışı varlıklardaki değişikliklere ilişkin bir tablo hazırlamalı ve sunmalıdır. Bu tablo, ilgili KFMS⁶ hükümleri kapsamında hazırlanmalıdır. Bilanço dışı katılım araçları, tabloda birleştirilmiş olarak sunulur.
23. Yönetilen bilanço dışı varlıklara ilişkin tablo, varlık türleri (ve ilgili yükümlülükler) bazında yeterli açıklamaları içerecek bir şekilde sunulur.
24. Aşağıdakilere ilişkin açıklamalar genellikle yönetilen bilanço dışı varlıklar tablosunun amacı ile ilgilidir:⁷
- a. Dönem başındaki bakiye,
 - b. Dönem içerisinde yatırımcılardan alınan ilave sermaye,
 - c. Dönem içerisinde yatırımcıların yönetilen fonlarından çekilenler/elden çıkarılanlar ve vadeleri,
 - d. Aşağıdakiler dâhil olmak üzere döneme ait net kâr/zarar:
 - i. Gelirler,
 - ii. Giderler,

⁶ KFMS 1 “Finansal Tablolarda Genel Sunum ve Açıklamalar (Revize)” Standardının 136-139’uncu paragrafları.

⁷ Ölçüm ve sunuma yönelik başka bir yaklaşım, ilgili KFMS’lere göre geliştirilen muhasebe politikaları ve bu standardın hükümleri ile uyumlu olduğu sürece kabul edilebilir.

- iii. Gerçeğe uygun değer kazançları/kayıpları,
 - iv. Varsa değer düşüklükleri ve beklenen kredi zararları⁸ veya iptalleri
 - v. Kuruluşun vekillik ücreti/Mudarib payı.
- e. Dönem içerisindeki risk yedeklerine yapılan transferler,
 - f. Dönem içerisindeki kâr dağıtımları,
 - g. Dönem sonundaki bakiye.

Önemli sanal raporlama birimleri için yönetilen bilanço dışı varlıklardaki değişikliklere ilişkin açıklamalar

- 25. Kuruluş, her bir önemli sanal raporlama birimi için 22-24'üncü paragraflarda istenen bilgileri finansal tablo dipnotlarının bir parçası olarak (münferit beyanlar veya ayrıntılı açıklamalar şeklinde) açıklar. [Açıklama: Bu paragraf açısından önemli sanal raporlama birimi; net varlıkları, yönetilen bilanço dışı varlıkların toplam özkaynaklarının %10'unu aşan veya kuruluşun toplam özkaynaklarının %5'ini aşan herhangi bir sanal raporlama birimidir.]
- 26. Sanal raporlama birimi için bir finansal tablonun gerekli olması halinde bu tablo, dayanak varlıkların niteliğine bağlı olarak ilgili KFMS⁹ hükümleri doğrultusunda sunulur.

İlave Açıklamalar

- 27. Kuruluş, aşağıdaki ilave bilgileri finansal tablo dipnotlarında açıklar:
 - a. Dayanak varlığının kuruluşa geri dönme olasılığının bulunması durumunda, dayanak varlığın beklenen değer düşüklüğü için ayrılan karşılık,
 - b. Yatırımcılardan herhangi birinin olası bir zarara karşı başvurabileceği hukuki veya mali haklar,
 - c. Varsa halka açık fon ayrımı düzenlemesine ilişkin detaylar,
 - d. Kuruluş tarafından sanal raporlama birimine yapılan her türlü hibe, hediye veya ücret feragatinin detayları.

⁸ Muhasebe politikaları FFMS 30 "Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler" standardına göre oluşturulmalıdır.

⁹ FFMS 14 "Yatırım Fonları" veya FFMS 34 "Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama"

Yürürlük Tarihi

28. Bu standart, 1 Ocak 2026 veya sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Bu standart, KFMS 45 “Özkaynak Benzeri (Yatırım Hesapları Dâhil)” standardı ile eş zamanlı olarak uygulanır.

Diğer standartlarda yapılan değişiklikler

29. Bu standart, KFMS 45 “Özkaynak Benzeri (Yatırım Hesapları Dâhil)” standardı ile birlikte FFMS 27 “Yatırım Hesapları” standardının yerini alır.